

dan de aanpak waarvoor de minister nu heeft gekozen. Het is voor ons onbegrijpelijk dat, gezien het feit dat alles wat af moet zijn voor het slagen van deze wet nog niet af is, de minister deze wet per 1 januari wil invoeren. Waarom die haast? De minister zal zeggen: Kijk, wij zijn er al zo lang mee bezig, het moet nu maar. Het lijkt ons echter beter om in dit verband vanuit de positie van de burgers, de klanten te redeneren. Die schieten er niets mee op, behalve dan dat zij in verwarring worden gebracht.

Twee weken geleden waren er hier in deze Kamer algemene politieke beschouwingen, waaruit een bijna kamerbrede onvrede bleek met de operatie terugtrekkende overheid. Wij zouden nu eens goed op een rijtje moeten zetten wat de burger er echt mee opschiet, zo was de conclusie hier die ook door de regering werd onderschreven. In dat verband werd er zelfs gesproken van een "time-out", een pas op de plaats. Het lijkt mij dat deze Taxiwet in dit verband als eerste testcase kan dienen. De minister-president zei tijdens de algemene politieke beschouwingen dat de Taxiwet er toe zou moeten leiden "dat burgers op een sociaal verantwoorde manier tegen een schappelijke prijs van de taxi gebruik zouden moeten kunnen maken". Nu blijkt dat zowel bij deze sociaal verantwoorde manier als de schappelijke prijs levensgrote vraagtekens gezet kunnen worden, lijkt mij de vraag gerechtvaardigd of wij wel op dit pad moeten doorgaan.

Ik zou de minister willen vragen om nog eens te beargumenteren waarom, gezien alle onvolkomenheden en onduidelijkheden, zij per se op 1 januari deze wet wil laten ingaan. Waarom kan het eigenlijk niet een jaar later, zodat er meer ruimte komt om de wet voor te bereiden en er ook meer ruimte komt om draagvlak te creëren?

Van die tussentijd zou ook gebruikgemaakt kunnen worden om nog eens goed na te denken over de maximumtarieven, waarover wij onlangs een concept voor een ministeriële regeling mochten ontvangen. Ik moet zeggen dat ik daar zeer verbaasd over was. Wij weten immers dat deze wet het risico met zich brengt dat de prijzen tendentieel gaan stijgen in plaats van dalen. Tegen die achtergrond zou je een scherp maximumtarief mogen verwachten. Maar wat blijkt? De

minister gaat ver boven de nu gangbare prijzen in de markt zitten. Het hoogste opstaptarief wordt nu in het taxiarme Drenthe gehanteerd en bedraagt f 9,15. Maar nergens in het land is het opstaptarief hoger dan f 5,85, zoals in Amsterdam. En wat doet de minister? Die komt met een maximumopstaptarief van maar liefst f 9,70. Dat maakt het wel heel verleidelijk om in Amsterdam reclame te gaan maken met de leuze dat de taxi 25% goedkoper is dan de officiële tarieven, terwijl dit per saldo een prijsstijging voor de consument zal betekenen. Hetzelfde verhaal geldt ook voor de kilometerprijs, ook daar is het taxiarme Drenthe de maat voor de maximumprijs van f 3,60 per kilometer, terwijl overal in het land de prijzen nu gemiddeld ruim onder de f 3 per kilometer liggen.

Ik kan dit niet anders zien dan als vragen om moeilijkheden. Zijn wij zes jaar met een wet in de weer die de prijzen op de taximarkt moet laten dalen, worden er in een paar maanden maximumtarieven vastgesteld die welhaast vanzelf tot een verhoging leiden. Het lijkt mij dat er alle aanleiding is om daar nog eens stevig over van gedachten te wisselen, wat op zich al weer reden is om deze wet eigenlijk niet op 1 januari aanstaande in te voeren. Mijn fractie overweegt hierover de Kamer om een uitspraak te vragen, maar daarvoor wachten wij uiteraard eerst het antwoord van de minister af.

Voorzitter! Ik rond af. Tot slot nog een punt met betrekking tot het rolstoeltaxivervoer. In de schriftelijke voorbereiding hebben wij de vraag gesteld of het niet heel mooi zou zijn als deze wet een einde zou maken aan de praktijk dat rolstoelers overal in het land veel meer moeten betalen dan een gewone gebruiker. Zou het niet mooi zijn om het maximumtarief voor hen als richttarief in te voeren?

De minister vond dat in haar antwoord geen goed idee, omdat de aanschafkosten voor rolstoelvervoer hoger uitvallen. In haar ministeriële regeling voor het maximumtarief komt zij nu tot een rolstoeltaxi-opstaptarief dat met betrekking tot het aanvangstarief 65% hoger ligt dan het maximumopstaptarief van een gewone taxi, dat ook al uitzonderlijk hoog is vastgesteld. Het gaat hier om f 5,85 versus f 9,70. Ook het kilometertarief is 20% hoger dan bij een gewone taxi. Ik vind dat ronduit verbijsterend om te

moeten lezen. Driekwart van de kosten in het taxivervoer zijn loonkosten en dan maakt het dus niet uit of je een gewone klant of een rolstoelgebruiker vervoert. En wat zijn in dit verband hogere aanschafkosten? Elke insider kan mij vertellen dat de aanschaf van een auto waar ook de rolstoelgebruiker in kan, absoluut niet veel hoger ligt dan de aanschaf van een reguliere luxe Mercedes. Het verschil rechtvaardigt absoluut niet het grote tariefverschil dat de minister nu oppert. Het grote verschil is zelfs een beetje gênant, omdat het hier een categorie gebruikers betreft waar de gedachte dat de markt zijn werk doet in het geheel niet opgaat. Deze mensen zijn ervan afhankelijk en hun enige troost is dat zij de kosten over het algemeen via de WVG kunnen verhalen, zodat het netto-effect van deze ongehoord hoge tariefstelling is dat het de overheid op kosten jaagt. Ik zou de minister met klem willen vragen om hier nog eens heel goed naar te kijken en nog eens heel nauwgezet te onderzoeken wat nu precies die hogere aanschafkosten zijn en hoe die in het tarief worden doorberekend.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het primair onderwijs in verband met de verkleining van de groepsgrootte voor de 4- tot en met 7-jarige leerlingen van basisscholen (26513).**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Van den Hul-Omta. Ik wijs erop dat zij – zij is de vierde vandaag – haar maidenspeech houdt.

□

Mevrouw **Van den Hul-Omta** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Op dezelfde dag waarop de antwoorden werden ontvangen van staatssecretaris Adelmund op de vanuit deze Kamer gestelde vragen betreffende het wetsvoorstel beogende te komen tot klassenverkleining, kwam ons onder ogen de publicatie van het Sociaal

Van den Hul-Omta

en cultureel planbureau, getiteld "Scholen onder druk". In dit rapport wordt geconstateerd dat scholen voor basis- en voortgezet onderwijs de laatste jaren onder druk staan onder meer als gevolg van toenevende en vaak tegenstrijdige eisen enerzijds en beperkte mogelijkheden en moeilijker condities anderzijds. Zo wordt in de uitkomst van het onderzoek gesteld dat scholen de afgelopen vijftien jaar geconfronteerd zijn met een opeenstapeling van eisen, wensen en verwachtingen niet alleen van de rijksoverheid (ook van maatschappelijke organisaties en ouders), maar ook van de gemeenten. Het gaat daarbij dan eens om eisen en wensen ten aanzien van de inhoud van het onderwijs, de pedagogisch-didactische aanpak of de onderwijsresultaten van zowel de leerlingen als de school, een volgende keer om de samenwerking met de voorschoolse en buitenschoolse voorzieningen en de keer daarop om de positie van ouders. Steeds gaat het om claims voortkomend uit uiteenlopende overwegingen van soms maatschappelijke aard zoals achterstanden, werkende ouders, soms van economische aard, bijvoorbeeld kostenbeheersing en doelmatigheid, soms van ideologische aard, denk aan gelijke kansen en aan een gemeenschappelijk onderwijsaanbod, alsook van bestuurlijke aard, zoals autonomie, verantwoording en meer invloed van ouders. Zij staan om die reden nogal eens op gespannen voet met elkaar, terwijl ook de eisen en wensen van de overheid lang niet altijd parallel lopen aan de wensen van de ouders. Waarom vind ik die wensen van de ouders belangrijk? In de ogen van het CDA zijn onderwijs en opvoeding in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van ouders en van de door hen gevormde besturen, reden waarom zoals men weet het CDA voorstander is – ook als er geen nadruk ligt op levensbeschouwing – van zelfregulering in het onderwijs.

Mijnheer de voorzitter! Met het Sociaal en cultureel planbureau is mijn fractie bezorgd over de positie van scholen en met name over hoe zij hun hoofden in voldoende mate koel kunnen houden en voldoende toegerust zijn om op de juiste momenten de goede besluiten te nemen.

Bezorgdheid voor scholen omtrent de positie van scholen is ons evenzeer bekend van onze regering

en onze staatssecretaris, ook gegeven de beleidsbrief aangeboden in het kader van de begroting 2000, de brief over het onderwijsbeleid op de middellange en langere termijn met de titel "Sterke instellingen, verantwoordelijke overheid". Deze beleidsbrief geeft als het ware al een eerste reactie op het verontrustende en zeer serieus te nemen SCP-rapport. In deze beleidsbrief stellen de onderwijsbewindslieden dat nadrukkelijker dan voorheen het zelfsturend vermogen van de instellingen moet worden aangesproken.

Mijnheer de voorzitter! Ook al ziet mijn fractie de titel van deze beleidsbrief liever uitgesproken als "Verantwoordelijke instellingen en een sterke overheid" – de heer Braks heeft dit toegelicht in de algemene beschouwingen die hier op 16 en 17 november aan de orde waren – van scholen wordt dus verwacht dat ze sterk zijn en verantwoordelijk: dus mag er veel verwacht worden van scholen, en ook dat ze de verantwoordelijkheid voor hun werk dragen en daarop aanspreekbaar zijn. Het is dan ook in dat kader dat de CDA-fractie het wetsvoorstel betreffende de klassenverkleining heeft bekeken alsook de beantwoording van de schriftelijke vragen.

Allereerst moet dan geconstateerd worden dat doelstelling van het wetsvoorstel is de kwaliteitsverbetering van basisscholen, met welke doelstelling de CDA-fractie het van harte eens is. Dat zijn wij ook waar van accentlegging sprake is bij de eerste vier leerjaren van de basisschool, want immers, bekend is dat effecten opgedaan in de eerste leerjaren productief zijn ook in latere jaren.

Maar, mijnheer de voorzitter, onze vraag waarom hiervoor de gehele onderbouwformatie geoormerkt moet worden en om die reden onderscheid nodig is in de basisformatie in die voor de bovenbouw (de groepen 5, 6, 7 en 8) en die voor de onderbouw (de groepen 1, 2, 3 en 4), wordt ons inziens tot nu toe bepaald onbevredigend beantwoord en dat temeer tegen de achtergrond van de publicatie "Scholen onder druk" en de beleidsbrief Sterke scholen en een verantwoordelijke overheid.

Met name het onderdeel in de beantwoording van de staatssecretaris waarin zij oormerking van de onderbouwformatie verdedigt, door

te stellen dat deze oormerking moet voorkomen dat er in de scholen een moeizame discussie ontstaat over de verdeling van de totale formatie over de onder- en de bovenbouw, verontrust ons zeer. Moeizaam of niet, dat doet niets terzake. Uit deze opvatting spreekt paternalisme, dat niet bij de huidige tijd hoort. Is dit een opvatting, zo is onze vraag, die zich verdraagt met de sterke positie die van scholen wordt verondersteld bijvoorbeeld in de beleidsbrief?

Deze beleidsbrief veronderstelt immers sterke scholen, toegerust om de hun gegeven opdrachten waar te maken en veronderstelt – ik citeer uit de beleidsbrief – een overheid met ruggengraat die zich moet onthouden van detailbemoeien. Staat deze verdediging van de oormerking bovendien niet haaks op de in eerdergenoemde beleidsbrief veronderstelde "ondernemingslust en publieke spirit"? Daarenboven is inmiddels een operatie Deregulering en Autonomievergroting in gang gezet. Hoe verhoudt zich de oormerking zoals in dit wetsontwerp geprobeerd wordt overeind te houden met de beoogde deregulering en autonomievergroting? De staatssecretaris geeft toe in de schriftelijke beantwoording, dat de oormerking van de middelen in dit wetsontwerp op gespannen voet staat met het uitgangspunt van autonomievergroting. Ik meen, zonder hiervan een dogma te maken, dat temeer waar het de ouders zijn die kwaliteit eisen en onze scholen publiekelijk gehouden zijn verantwoording af te leggen over hoe hun beleid, inclusief het kwaliteitsbeleid, vorm en gestalte krijgt, een dergelijke oormerking toch in dit wetsontwerp als overbodig moet worden bestempeld. In de praktijk zal het aanleiding geven tot meer administratieve rompslomp en niet inspelen op de veronderstelde sterkte van de scholen, maar hen meer onder druk stellen. Daarmee wordt hun het zo broodnodige vertrouwen onthouden, dat ze nodig hebben om de grote uitdagingen waarvoor de scholen de komende jaren staan in een effectief samenspel tussen alle betrokkenen, elk vanuit de eigen verantwoordelijkheid waar te maken.

Als de overheid verantwoordelijk is voor het scheppen van de condities waaronder alle betrokkenen hun verantwoordelijkheid waar moeten maken en de hier vandaag

Van den Hul-Omta

aan de orde zijnde wetgeving zo'n conditie is, dan past daarin ons inziens niet een zo vergaande oormerking als in dit wetsvoorstel wordt geïntroduceerd.

Voorzitter! Voor de CDA-fractie is deze oormerking een zwaar punt van kritiek op dit wetsvoorstel. De regering beoogt met het wetsvoorstel een kwaliteitsimpuls die moet leiden tot "meer handen in de klas". Aangezien resultaten, opgedaan in de laagste leerjaren, het effectiefst doorwerken in latere jaren, is het goed en dus voor eenieder helder dat deze impuls optimaal inzetten in de laagste leerjaren behoeft; ook zonder de voorgestelde oormerking zal dat het geval zijn. Ik ga graag zonder voorbehoud van dat vertrouwen in de scholen uit. Ze hebben met de invulling van de eerste tranche klassenverkleining die aan deze voorafging, al bewezen dat ze het waard zijn. Slagen van deze impuls is overigens mede afhankelijk van het succes van enkele andere in het onderwijs in gang gezette en evenzeer majeure operaties. Ik doel dan op de operatie waarmee wordt beoogd, meer goed opgeleide leraren te verkrijgen en de operatie op het gebied van de huisvesting. Ook inzake die twee operaties is veel in gang gezet waarop wij wat betreft de resultaten moeten vertrouwen. Ze zijn onontbeerlijk voor de resultaten van de klassenverkleining en de daarmee beoogde kwaliteitsimpuls. Er mag niet verondersteld worden dat succes afhankelijk zou zijn van de mate van oormerking.

Al met al, voorzitter, vraag ik van de staatssecretaris namens de CDA-fractie dat zij in lijn met de ook door haar veronderstelde sterkte van de onderwijsinstellingen, die sterkte ook via dit wetsontwerp ten toon spreidt. En hoewel de CDA-fractie er sterk de voorkeur aan zou geven, de in dit wetsvoorstel beoogde oormerking te schrappen, vragen wij de staatssecretaris in combinatie met de ontheffingsmogelijkheden die in het wetsvoorstel geboden worden, een hoge mate van soepelheid bij de toepassing te betrachten, waardoor er van het onthouden van financiële middelen, die als kwaliteitsimpuls zo dringend nodig zijn, nauwelijks sprake zal behoeven te zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw Van den Hul-Omta, uit uw levensloop blijkt dat u gemeenteraadslid bent geweest in Geldermalsen en daarna

in een grotere gemeente, Den Haag. Als ik kijk naar uw functie – voorzitter van de Besturenraad voor het protestants-christelijk onderwijs – en naar de baaiert van functies en nevenfuncties die u hebt bekleed, dan denk ik dat u een zeer waardig CDA-vertegenwoordigster van het middenveld kunt zijn. En ik reken er ook op dat wij de stem van het middenveld vaak via u zullen horen. Ik wens u geluk met uw maiden-speech.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□

De heer **Veling** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik spreek ook namens de fractie van de SGP. Blijkbaar was tijdens de algemene beschouwingen van 1997 in de Tweede Kamer de tijd rijp voor een financiële impuls voor het onderwijs. Kamerbreed werd er namelijk een motie aangenomen, waarin gevraagd werd om een stappenplan op te stellen dat ertoe zou leiden dat "de maximale klassengrootte in de onderbouw aanzienlijk wordt teruggebracht". De toenmalige bewindslieden van Onderwijs telden hun zegeningen en smeedden het ijzer toen het heet was. En de betrokken politieke partijen gaven in hun programma's en later in hun regeerakkoord ruimte voor de volgende stappen van het opgestelde plan, tot 900 mln. per jaar structureel in 2003. Voorwaar, een forse impuls!

In politiek opzicht was het ijzer heet. Het werd tijd voor investeringen in het onderwijs. En dat was natuurlijk niet het moment om te vragen om afweging van verschillende mogelijke bestemmingen van zo'n groot bedrag. Het ijzer zou namelijk eens kunnen afkoelen!

De Eerste Kamer zal zich vandaag naar ik verwacht niet verzetten. Wie wil er bekend staan als degene die verkleining van klassen in de basisschool wil tegenhouden? Intuïtief vinden wij het aannemelijk dat kleinere klassen betere onderwijskwaliteit leveren. En kleinere klassen maken in ieder geval het werk voor onderwijsgevendenden minder zwaar.

Sinds 1997 is er overigens wel iets veranderd. Langzamerhand wordt duidelijk dat voor de operatie klassenverkleining niet het geld de beperkende factor is, maar de

beschikbaarheid van onderwijzers en onderwijzeressen. Zonder goede hamer is heet ijzer toch nog moeilijk te smeden. De voorzitter van de Onderwijsraad, prof. Leune, deed enkele weken geleden de suggestie om de uitvoering van het stappenplan maar te temporiseren. Wat vindt de staatssecretaris van deze suggestie? Het komt ons verstandig voor, de verkleining van klassen in ieder geval niet te forceren, vooral ook omdat bij de inzet van extra mensen, kwaliteitseisen of – om in termen van de Grondwet te spreken – deugdelijkheidseisen zwaar moeten blijven wegen.

Onze fracties zijn blij met een financiële impuls voor het onderwijs. Geld besteden aan goed onderwijs is investeren in de toekomst. En de verkleining van klassen in het basisonderwijs is een sympathiek doel. Maar wij hebben wel vragen, met name over de wijze waarop het onderwijsbeleid dat hier vandaag aan de orde is, tot stand is gekomen. Die vraag kun je stellen op grond van ideeën over hoe het zou moeten gaan. Aan de beslissing over een grote structurele uitgave als waarover wij nu spreken, behoort een brede inventarisatie van wat in het onderwijs gebeuren moet, vooraf te gaan. Vervolgens moet worden overlegd en geoordeeld over prioriteiten. Ten slotte moet, zoals altijd, de vraag worden beantwoord hoe de overheid de gewenste doelstellingen het beste kan bereiken: door middelen strikt te oormerken of door verantwoordelijke scholen op resultaten aan te spreken?

Gemeten aan deze norm, dus die gang van zaken, schiet het klassenverkleiningsplan naar onze indruk tekort. De Onderwijsraad zegt: "Het is uiteraard aan de politiek om een afweging te maken welke noden in het onderwijs het zwaarst wegen." Maar de raad vervolgt met de opmerking: "De Raad stelt wel vast dat een dergelijke afweging niet heeft plaatsgevonden vóór het aannemen van de eerder genoemde motie." Bedoeld wordt de motie uit 1997. Daarbij komt dat de gesignaleerde nood waarover de Tweede Kamer zoveel eensgezindheid toonde, niet de grootte van de klassen is. Het probleem waarvoor een oplossing werd gezocht, werd gevormd door de tekortkomingen die door de Commissie evaluatie basisonderwijs waren geconstateerd.